

ACTNOW Fact Sheet 6

NHỮNG ĐẶC ĐIỂM CHÍNH CỦA BỆNH TỰ KỶ: CHƠI ĐÙA VÀ HÀNH VI

Bài của Bác Sĩ Avril Brereton

Tất cả các em mắc chứng tự kỷ đều có hành vi và ý thích giới hạn, lặp đi lặp lại và rập khuôn. Đây là những triệu chứng chính bắt buộc phải có trước khi chẩn đoán rằng đứa trẻ ấy bị bệnh tự kỷ. Tuy nhiên, bản chất những hành vi và ý thích này thay đổi rất nhiều trong số các em bị chứng bệnh tự kỷ.

Theo phương thức DSM – IV, những khía cạnh cho thấy sự giới hạn, lặp đi lặp lại và rập khuôn trong hành vi và sự quan tâm của người bệnh tự kỷ là:

Hành vi và sự quan tâm giới hạn, lặp đi lặp lại và rập khuôn được thể hiện qua một trong những khía cạnh sau đây:

1. Bao gồm cả nỗi bận tâm đối với một vài sự việc có tính cách rập khuôn và giới hạn. Đây là một chuyện bất bình thường nếu xét về mức độ bận tâm hay sự việc làm các em bận tâm.
2. Có sự gắn bó rõ rệt với các thông lệ hay trình tự không có công dụng cụ thể;
3. Cử điệu rập khuôn và lặp đi lặp đi lặp lại (chẳng hạn như vẫy hay vặn bàn tay hay ngón tay hoặc chuyển động cả toàn thân theo một kiểu phức tạp);
4. Luôn để ý tới các bộ phận (phần riêng biệt) của đồ vật.

(American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association, 2000)

Hình thức quan tâm giới hạn

Trẻ em tự kỷ có những sở thích giới hạn. Nhiều em có những mối bận tâm khác thường đến nỗi các em chỉ chú ý đến sự việc này chứ không còn màng đến những sinh hoạt

khác. Trẻ em trước tuổi đi học chỉ thích một số đồ chơi hay nhân vật nhất định chẳng hạn như Thomas the Tank Engine hay Buzz Lightyear và chỉ mãi mê chơi với những đồ chơi này hay xem truyền hình hoặc đĩa video nói về những đồ chơi ấy cho dù các em có biết bao đồ chơi hay những đĩa video khác. Các em sẽ trở nên rất khó chịu hay bực tức nếu không được chơi món đồ ấy hay không được xem đĩa video ấy cho thỏa thích. Các em cũng có thái độ tương tự khi có người lấy món đồ chơi hay đĩa video ấy đi. Trong lứa tuổi từ giữa cho đến cuối thời thơ ấu, trẻ em biết nói mắc chứng bệnh tự kỷ thường tỏ ra say mê hơn đối với một sự việc nào đó chẳng hạn như lịch trình xe lửa hay chuyện con tàu Titanic. Đứa trẻ này có thể thu thập dữ kiện và liên tục kể cho người khác nghe đề tài này hay có thể hỏi đi hỏi lại về câu chuyện ấy.

Thông lệ và trình tự

Nhiều trẻ em tự kỷ nhất quyết đòi duy trì một vài thông lệ nhất định và/hay trình tự mà người ngoài dường như không thấy có mục đích nào cả. Chẳng hạn như các em chỉ uống một thứ nước và chỉ dùng một cái ly nào đó hay đòi hỏi phải có 3 cái muỗng đặt trên bàn ngay chỗ các em ngồi cho dù các em chỉ sử dụng có một muỗng trong bữa ăn, hoặc đòi hỏi phải theo một lộ trình nhất định khi đi một nơi nào đó. Các em thường không bằng lòng nếu lộ trình hay khung cảnh bị thay đổi. Chẳng hạn như các em có thể tỏ ra rất bực bội nếu phải đi đến trường theo một lộ trình khác hay đồ đạc trong nhà bị sắp xếp lại hoặc khi các em được yêu cầu phải mặc quần áo mới.

Cử điệu

Hầu hết trẻ em bị tự kỷ đều có cử điệu khác thường. Các em thường vẩy bàn tay/cánh tay, xoay ngón tay, đi nhón chân hay xoay vòng tròn. Một số đông các em thường chuyển động toàn thân theo một tư thế độc đáo hay lặp đi lặp lại những chuyển động trên khuôn mặt mình. Một số các em quá mãi mê với những hành vi như vậy đến nỗi các em chẳng còn để ý đến những hình thức chơi đùa khác.

Đề ý đến các bộ phận (phần riêng biệt) của đồ vật

Nhiều trẻ em tự kỷ để ý đến các phần riêng biệt của đồ vật hơn là chú tâm đến toàn bộ món đồ ấy. Chẳng hạn như, các em chỉ mãi mê nhìn ngắm hay sờ mó những bánh xe của chiếc xe đồ chơi và có thể xoay những bánh xe này chứ không chơi với cả chiếc xe. Các em cũng rất say mê chơi với những vật có thể xoay được chẳng hạn như đĩa, bóng và bánh xe. Các em cũng có thể chăm chú nhìn một chiếc quạt đang quay. Các em cũng hay có thói quen quan sát thật tỉ mỉ một đồ vật chẳng hạn như cạnh bàn hay mẫu hình cắm bánh xe hoặc tập hợp các vật thể như nút áo hay các nhánh cây.

Trẻ em phải cho thấy những hành vi được thể hiện **ít ra là qua một** trong những dạng như vậy mới bị xếp vào diện mắc bệnh tự kỷ theo như phương thức chẩn đoán DSM-IV (American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association, 2000), tuy nhiên, một số em có thể có tất cả mọi triệu chứng kể trên.

Khả năng chơi đùa

Khả năng chơi đùa của trẻ em tự kỷ cũng bị ảnh hưởng. Một khía cạnh quan trọng trong việc phát triển của trẻ em là khả năng có những sinh hoạt hữu ích hay những hình thức quan hệ hữu ích trong ngày. Đối với những đứa trẻ bình thường, các em thường có những sinh hoạt với những trẻ em hay người lớn khác trong thế giới của mình, chẳng hạn

như ngày nào các em cũng ăn uống, nghỉ ngơi và chơi đùa hết giờ này qua giờ khác. Thế nhưng đây không phải là những sinh hoạt tiêu biểu của các em mắc bệnh tự kỷ.

Trẻ em bị bệnh tự kỷ thiếu óc sáng tạo và trí tưởng tượng khi chơi đùa, và đây là một đặc điểm để chẩn bệnh tự kỷ. Thông thường các em mắc chứng bệnh này cần phải được chỉ dẫn mới có thể phát triển khả năng chơi đùa. Đối với trẻ em bị bệnh tự kỷ, hình thức chơi đùa dựa vào trí tưởng tượng là một chuyện thật khó khăn. Theo một ý nghĩa nào đó, chơi đùa trở thành một công việc đối với trẻ em bị bệnh tự kỷ trong khi các em có lẽ chỉ muốn dành thời giờ để lặp lại những trình tự và thông lệ thường ngày chứ không màng gì đến những quan hệ xã hội hay những gì đang xảy ra chung quanh. Những hành vi như vậy (như đã được mô tả trên đây) có thể trở thành mối bận tâm to lớn đến nỗi các em không còn thì giờ để tham dự những sinh hoạt hữu ích như hình thức chơi đùa có giá trị giáo dục với những em khác.

Nay người ta biết rằng trẻ em tự kỷ có thể được chỉ dẫn ngay từ hồi còn nhỏ để biết cách chơi đùa. Nhờ được dạy dỗ như vậy, các em rất có thể sẽ không còn chú tâm nhiều vào những chuyện có tính cách trình tự hay thông lệ. Biện pháp can thiệp nhằm mục đích không cho các em sống trong thế giới cô lập cũng là một yếu tố quan trọng để giúp các em có điều kiện tiếp xúc. Ta có thể áp dụng phương thức này bằng cách cho các em đồ chơi và các món đồ khác đồng thời ấn định thể lệ chơi đùa/trò chơi mà các em thích.

Hướng dẫn các em tự mình chơi đùa hay chơi đùa với các em khác có một số công dụng quan trọng sau đây:

Trẻ em học hỏi về thế giới của mình qua hình thức chơi đùa.

Khả năng truyền đạt của trẻ em có liên quan đến khả năng chơi đùa mang tính cách tượng trưng. Các em sẽ có khả năng truyền đạt giỏi hơn nếu biết chơi đùa tốt hơn.

Một khi biết chơi đùa nhiều hơn, các em thường sẽ bớt chú tâm vào những sự việc có tính cách trình tự hay thông lệ.

Chơi đùa với trẻ em khác có thể giúp các em tự kỷ biết thêm cách xử thế, chẳng hạn như học để biết cách chờ tới phiên, chia sẻ và hợp tác.

Chơi đồ chơi sẽ đem lại cơ hội giúp trẻ em biết lãnh hội những kỹ năng mới có tầm quan trọng cho việc giáo dục chính thức sau này, chẳng hạn như quan tâm đến người khác, quan tâm đến công việc, thay phiên, làm theo chỉ thị và tận dụng cơ hội cũng như theo dõi đề tài thảo luận.

Copyright © 2009 Monash University ABN 12 377 614 012 - [Caution](#) - [Privacy](#) - [CRICOS Provider Number: 00008C](#)

Last updated: 11 February 2008 - Maintained by webmaster@med.monash.edu.au - [Accessibility information](#)